

Mineralogická charakteristika mramorov asociovaných s bazaltovými metapyroklastikami a chloritickými bridlicami z lokality Markuška (Slovenská republika)

Mineralogical characteristics of marbles associated with basalt metapyroclastics and chlorite schists from the locality Markuška (Slovak Republic)

PETER RUŽIČKA^{1)*}, PETER BAČÍK¹⁾ A SERGII KURYLO²⁾

¹⁾Katedra mineralógie a petrológie, Prírodovedecká fakulta, Univerzita Komenského v Bratislave, Ilkovičova 6, Mlynská dolina, 842 15 Bratislava, Slovenská republika; *e-mail: peter.ruzicka@uniba.sk

²⁾Ústav vied o Zemi, Slovenská akadémia vied, Ďumbierska 1, 974 11 Banská Bystrica, Slovenská republika

RUŽIČKA P, BAČÍK P, KURYLO S (2019) Mineralogická charakteristika mramorov asociovaných s bazaltovými metapyroklastikami a chloritickými bridlicami z lokality Markuška (Slovenská republika). Bull Mineral Petrolog 27(2): 247-258 ISSN 2570-7337

Abstract

Mineral composition of marbles, basalt metapyroclastics and chlorite schists was determined at the locality of Markuška. Magnesium-rich actinolite to tremolite was found in basalt metapyroclastics and marbles. In amphiboles, the Fe content ranges from 0.71 to 0.95 *apfu* in the iron-rich zone and from 0.40 to 0.63 *apfu* in the Mg-rich zone. At the A site, the Na content is below 0.13 *apfu* and the B site is predominantly occupied by Ca with > 1.87 *apfu*. Epidote, titanite, albite and fluorapatite occur only in basalt metapyroclastics. Magnesium-rich talc has been identified only in marbles in association with clinocllore. Epidote and titanite have very low substitutions. Chlorites have the greatest chemical variability. The X_{Mg} decreases from chlorite in association with talc in marble (0.96), through chlorite with actinolite in marble (0.79 - 0.82), to chlorite in chlorite schists (0.74) and in basalt metapyroclastics (0.63 - 0.65).

Key words: mineral composition, marbles, basalt metapyroclastics, chlorite schists, Markuška, Slovak Republic

Obdrženo 24. 8. 2019; přijato 25. 10. 2019

Úvod

Objektom nášho mineralogického výskumu bol v súčasnosti opustený kameňolom, ktorý je pozostatkom po ťažbe mramorov a s nimi asociovaných bazaltových metapyroklastík s polohami chloritických bridlíc. Horniny sú dobre štiepatelné a v minulosti sa používali na výrobu hrubo opracovaných dekoračných kamenárskych výrobkov. Cieľom detailného mikroskopického a následne mikrosondového štúdia bolo pozorovanie distribúcie hlavne silikátových fáz s prejavmi ich kompozičných zmien, ktoré sú spoločne asociované v mramoroch, bazaltových metapyroklastikách a chloritických bridliciach.

Lokalizácia

Južne od obce Markuška vystupuje na povrch niekoľko šošoviek svetlých mramorov, ktoré vytvárajú izolované skalné bralá. Mnohé z výskytov mramorov boli v minulosti ťažené v menších kameňolomoch. Skúmaná lokalita predstavuje opustený kameňolom (obr. 1) na juhovýchodnom svahu kóty Vysoká hora (711 m n. m.), cca 2 km južne od obce Markuška. Kameňolom bol založený v roku 1970 (Macko, Zlocha 1971). Lokalita sa nachádza v okrese Rožňava. Orograficky patrí do oblasti Slovenského rudohoria, celku Revúcka vrchovina, oddielu Hrádok a časti Štítnické podolie (Mazúr, Lukniš 1980).

Reliéf terénu je členitý a kopcovitý. V blízkosti územia tečie Hankovský potok. Poloha lokality zodpovedá

48°42.918' severnej šírky a 20°19.712' východnej dĺžky s nadmorskou výškou 410 m.

Geologická charakteristika

V kameňolome sa vyskytujú tmavé zelenosivé bazaltové metapyroklastiká s polohami sivozelených chloritických bridlíc a šošovkami svetlých mramorov. Skúmaná lokalita bola v minulosti geologicky rôzne interpretovaná. V starších prácach (Andrusov 1953; Snopko 1957; Fusán 1959; Abonyi 1971) bola zaradená do karbónu. Dúbravské vrstvy karbónskeho veku definoval Fusán (1959) podľa typovej lokality Ochtinská Dúbrava, kde sa striedajú svetlé mramory s bazaltovými metapyroklastikami a čiastočne s metapelitmi. Celý komplex hornín bol neskôr redefinovaný na dúbravské súvrstvie Bajaničom et al. (1984) na základe poznatkov Kantora (1955, 1956), Kamenického (1957), Reichwaldera (1970, 1973), Marka (1981) a bol zaradený do triasu meliatika. Po zavedení termínu príkrov Bôrky (Leško, Varga 1980) ako samostatnej tektonickej jednotky, sa začali zjednocovať výskyty litologických členov, čo viedlo k preradeniu lokality z meliatika do príkrovu Bôrky. Na základe definovania kompletnej litostratigrafie príkrovu Bôrky (Mello et al. 1997, 1998) zastávame názor, podľa ktorého skúmanú lokalitu považujeme za súčasť triasovo-jurskej hačavskej sekvencie dúbravského súvrstvia príkrovu Bôrky (obr. 2), napriek konfrontačným názorom, ktoré prezentovali Gazdačko

(2005) a Ivan (2007). Gazdačko (2005) tvrdí, že karbonáty v oblasti Markušky majú karbónsky vek a koreluje ich so zlatníckym súvrstvom dobšinskej skupiny severného gemerika. Ivan (2007) sa pokúsil redefinovať litostratigrafiu príkrovu Bôrky na základe geochemického štúdia metabazitov.

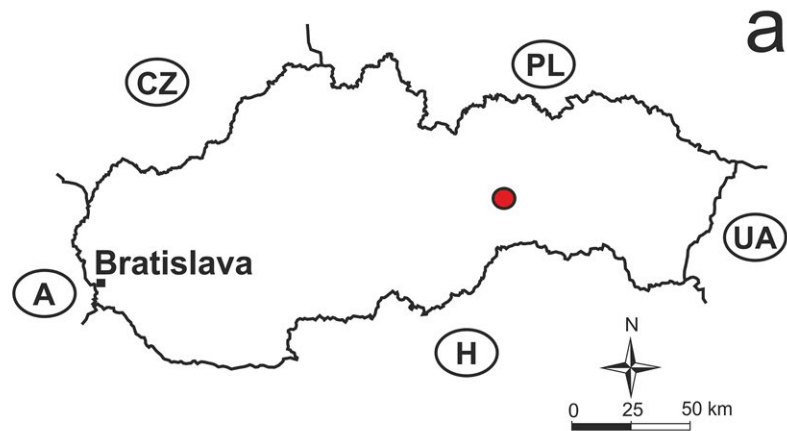
Typickým znakom v rámci príkrovu Bôrky, ktorý sa bezprostredne vzťahuje na skúmanú lokalitu, je synchrónnosť bázičkej vulkanickej aktivity a karbonátovej sedimentácie, na ktorú poukázal už Reichwalder (1970, 1973). Príkrov Bôrky má faciálnu afinitu paleozoických členov ku gemeriku a mezozoických členov k meliatiku (Leško, Varga 1980). Považuje sa za zvyšok subdukčno-akrečného komplexu, ktorý predstavuje melanž blokov a tektonických šupín obsahujúcich horniny s preukázanou stredno- a vysokotlakovou metamorfózou (Mello et al. 1997, 1998; Vozárová 1993; Plašienka et al. 2019).

Určitým hendikepom je problematické stanovenie veku mramorov, ktoré boli pôsobením intenzívnej regionálnej metamorfózy zbavené akéhokoľvek biostratigraficky datovateľného materiálu. Čiastočným riešením tejto komplikácie bola korelácia s analogickými výskytmi mramorov v meliatiku a turnaiku, čo prinieslo na základe konfrontácie vzhľadu, zloženia a pozície vo vrstvovom slede úvahu o ich pravdepodobnom veku, ktorý bol odhadnutý na stredný trias s predpokladaným protolitom mramorov, ktorými boli steinalmské vápence (Mello et al. 1997). Mramory s polohami rekryštalizovaného bázičkého vulkanického materiálu vyskytujúce sa vo forme izolovaných

fragmentov (bloky, šošovky) tvoria dominantné litologické zastúpenie v dúbravskom súvrství. Lokálne, vo vyšších častiach metakarbonátovo-metabázičského komplexu, sa vyskytujú kremité chloriticko-muskovitické fylity, ktoré obsahujú prímies bázičkého tufitického materiálu (Mello et al. 1997).

Metodika

Terénny odber reprezentatívnych vzoriek bol zameraný na získanie hlavných litotypov v rámci skúmanej lokality s cieľom ich mikroskopického a následne mikrosondového štúdia s detailom na zachytenie prípadných kompozičných rozdielov identických silikátových fáz, ktoré sú súčasťou minerálneho zloženia jednotlivých litotypov. Minerálne zloženie a mikroštruktúra vzoriek bola študovaná vo výbrusoch pomocou polarizačného mikroskopu Leica DM2500P na Katedre mineralógie a petrológie Prírodovedeckej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave. Účelom mikroskopického pozorovania v prechádzajúcom svetle bolo zistenie štruktúrnych vzťahov a vyznačenie fáz pre identifikáciu pomocou elektrónového mikroanalýzátora. Leštené výbrusy, vákuovo naparené tenkou uhlíkovou vrstvou, boli analyzované na elektrónovom mikroanalýzátore JEOL JXA 8530FE na Ústave vied o Zemi Slovenskej akadémie vied v Banskej Bystrici. Vzorky boli analyzované pri urýchľovacom napätí 15 kV a prúde 17 nA pre kalcit, amfiboly, epidot, titanit, apatit a 20 nA pre chlority a albit. Priemer elektrónového lúča sa

Obr. 1 Lokalizácia skúmaného územia: a) v mape Slovenskej republiky; b) pohľad na opustený kameňolom s detailom mramorovej polohy. Foto P. Ružička 2018.

prispôboval počas merania pre silikáty na 2 - 10 μm , pre kalcit na 12 μm a apatit 7 μm . Použila sa ZAF korekcia. Mikroštruktúrne znaky a distribúcia fáz sa pozorovali v späťne rozptýlených elektrónoch (BSE - back scattered electron). Na meranie silikátov a kalcitu boli použité štandardy (rtg. línie): Si, Al, K (K α) - ortoklas, Ti (K α) - rutil, Fe (K α) - hematit, Mn (K α) - rodonit, Mg, Ca (K α) - diopsid, Na (K α) - albit. Na meranie apatitu boli použité štandardy (rtg. línie): Ca, P (K α) - apatit, F (K α) - fluorit.

Elektrónové mikroanalýzy amfibolov boli prepočítané v zmysle platnej klasifikácie Hawthorne et al. (2012). Klasifikačný diagram amfibolov podľa Leake et al. (1997) bol použitý z dôvodu grafického vyjadrenia rozdielov v klasifikačných parametroch, ktoré sú postavené na porovnaní obsahov Si vs. Mg (Mg + Fe²⁺) v *apfu*, na rozdiel od klasifikačného diagramu Hawthorne et al. (2012), ktorý vychádza z porovnávania ³(Al + Fe³⁺ + 2Ti) vs. ⁴(Na + K + 2Ca) v *apfu*. Obsahy železa boli rozpočítané na Fe²⁺ a Fe³⁺ z nábojovej bilancie podľa postupu uvedeného v práci Leake et al. (1997). Elektrónové mikroanalýzy minerálov epidotovej superskupiny boli prepočítané podľa

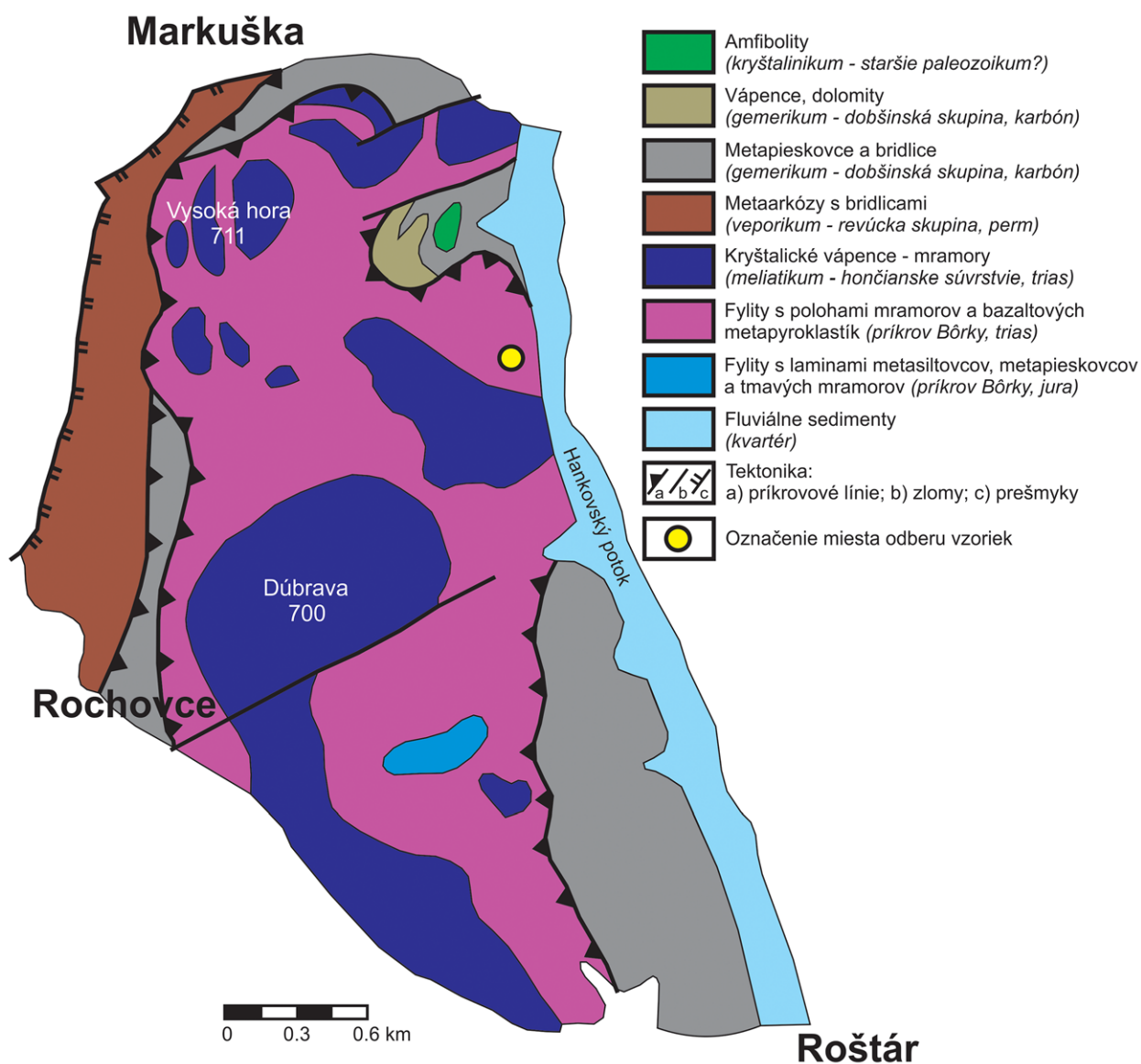
klasifikácie Armbruster et al. (2006). Elektrónové mikroanalýzy chloritov po prepočte boli graficky vyhodnotené podľa práce Zane a Weiss (1998).

V texte používané slovenské názvy minerálov sú upravené podľa Ozdina a Uhera (2002) a slovenské názvy amfibolov vychádzajú z článku Bačík et al. (2013). Používané skratky minerálov sú uvádzané podľa Siivola, Schmid In: Fettes, Desmons et al. (2007).

Výsledky

Petrografický opis vzoriek

Svetlé, prevažne biele **mramory** sú masívne až vrstevnaté, lokálne tvoria hrubé lavice v intervale 15 až 30 cm s charakteristickým striedavým žltohnedým a sivomodrým páskovaním. Pravidelne sa opakujúce paralelné farebné pruhy sa vyznačujú rôznou hrúbkou. Farebnú nehomogenitu mramorov lokálne spôsobujú vložky žltohnedých dolomitov, sivozelených chloritických bridlic a tmavých zelenosivých bazaltových metapyroklastík (obr. 3). Prímes metapyroklastického materiálu zvýraznila vrstev-

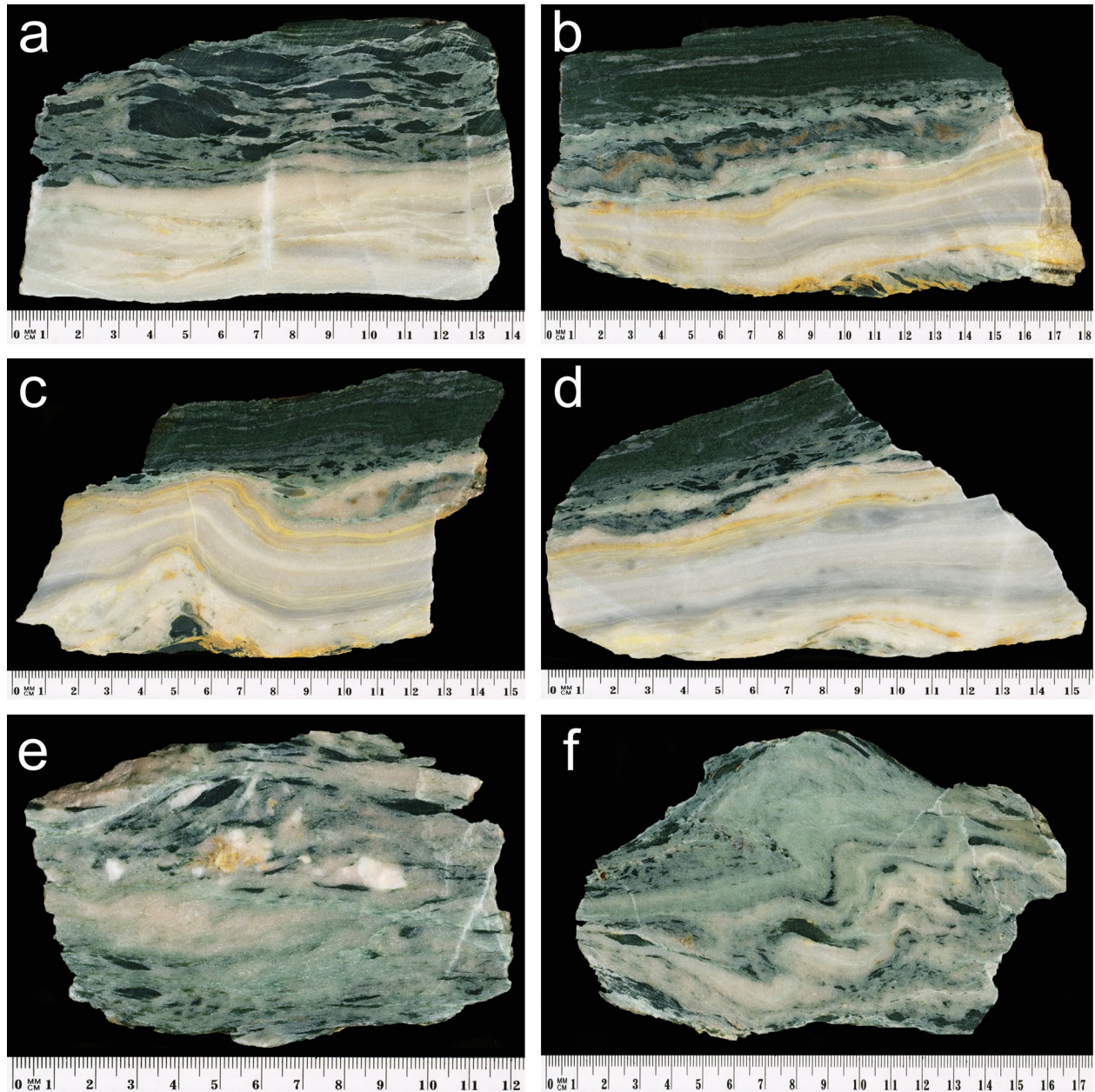
Obr. 2 Zjednodušená geologická mapa skúmaného územia modifikovaná podľa Bajaníka et al. (1984) s vyznačeným miestom odberu vzoriek.

natú bridličnosť mramorov, ktoré zostávajú masívnejšie len v čistejších bielych typoch. Na plochách vrstevnatosti mramorov občas bývajú makroskopicky pozorovateľné šupinky svetlých slúd, ktoré pravdepodobne vznikli rekryštalizáciou ílovitej prímеси pochádzajúcej z pelitických sedimentov. Štruktúra mramorov je granoblastická až lepidogranoblastická. Minerálnu asociáciu skúmaných mramorov tvorí kalcit, amfibol, chlorit a talk.

Tmavé zelenosivé **bazaltové metapyroklastiká** sú masívne, jemno- až strednozrné s nepravidelne vyvinutou bridličnosťou. Niektoré typy majú plošne paralelnú

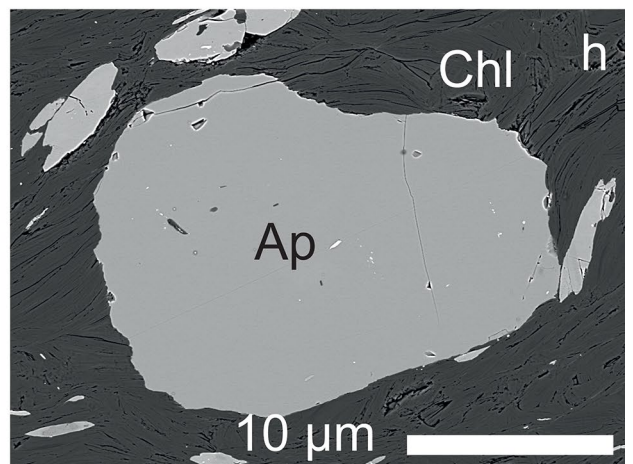
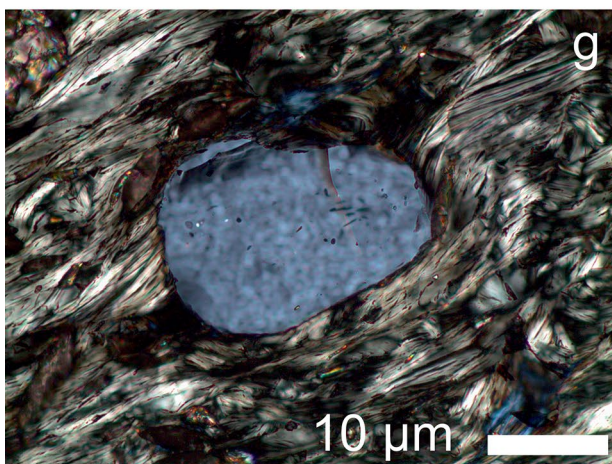
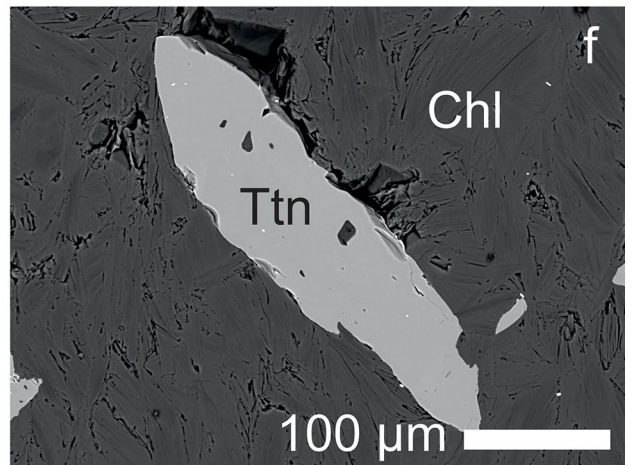
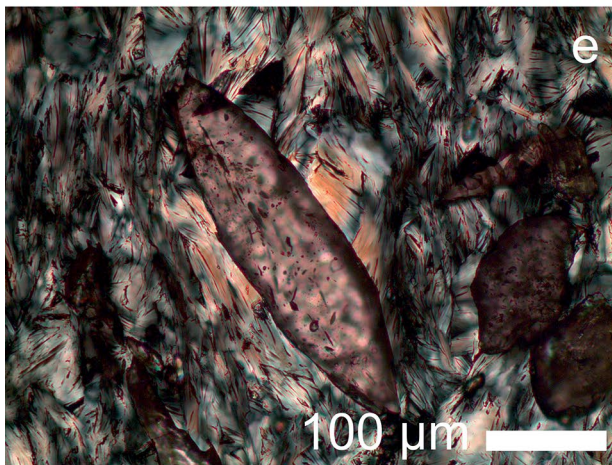
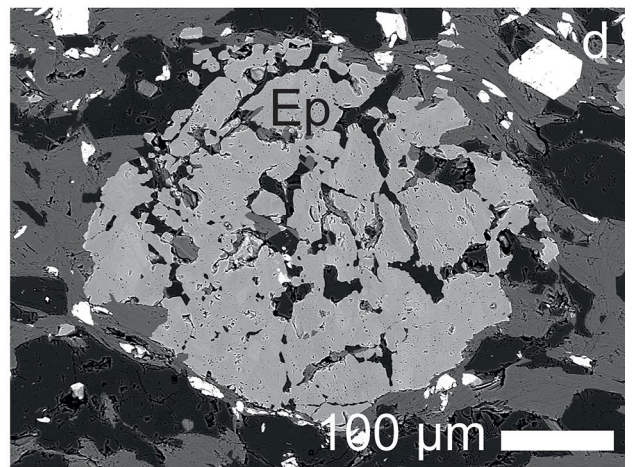
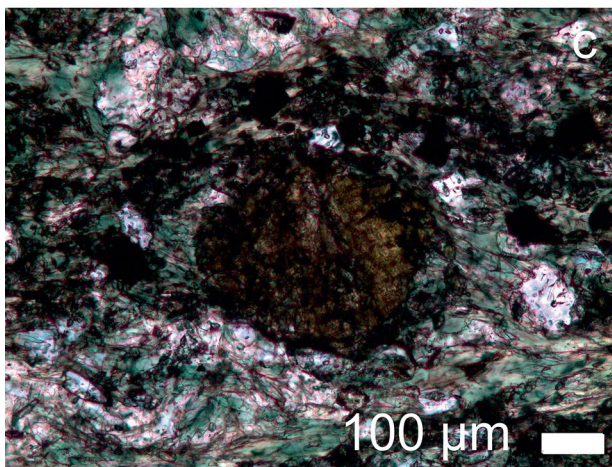
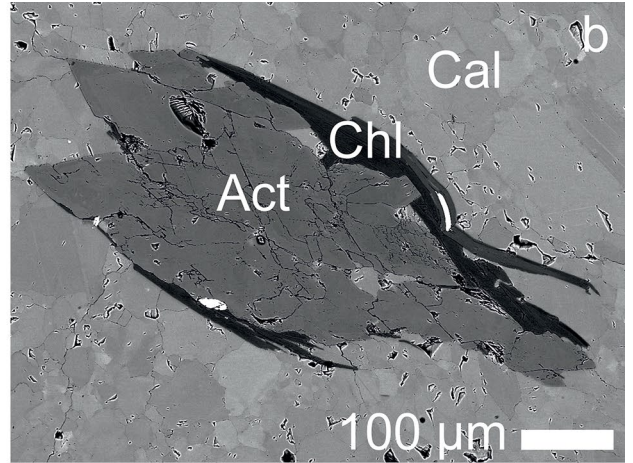
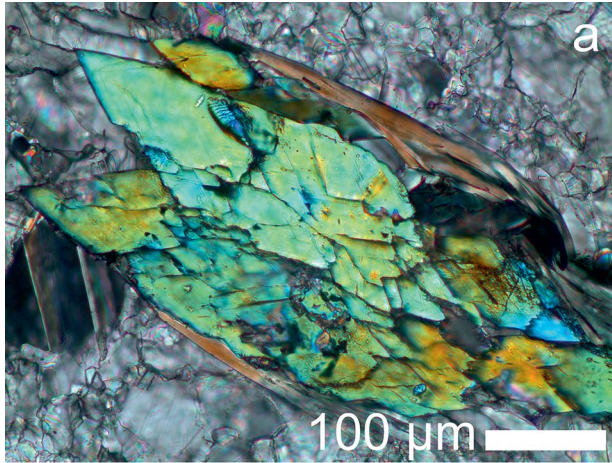
až páskovanú textúru, ktorú zvyrazňujú tenké žilky kremeňa a karbonátov. Často sa striedajú vrstvy bazaltových metapyroklastík s mramormi doskovitej až lavicovej odlučnosti. Horniny bývajú tektonicky porušené a intenzívne zvrásnené. Mikroskopicky majú granolepidoblastickú až lepidogranoblastickú štruktúru. Minerálnu asociáciu tvorí amfibol, epidot, chlorit, albit, titanit, apatit a kremeň. Akcesoricky sú zastúpené rudné minerály ako pyrit, hematit a magnetit. V dôsledku asociácie s mramormi obsahujú podiel karbonátovej zložky.

Sivozelené **chloritické bridlice** prejavujú viditeľné

Obr. 3 Prierezy skúmaných vzoriek mramorov asociovaných s bazaltovými metapyroklastikami a chloritickými bridlicami z lokality Markuška. Foto P. Ružička.

Obr. 4 Porovnanie mikroskopických verus BSE detailov identifikovaných minerálov. Význam použitých skratiek: Act - aktinolit, Ep - epidot, Chl - chlorit, Ttn - titanit, Ap - apatit, Cal - kalcit. Fotografie z polarizačného mikroskopu P. Ružička. BSE foto S. Kurylo.

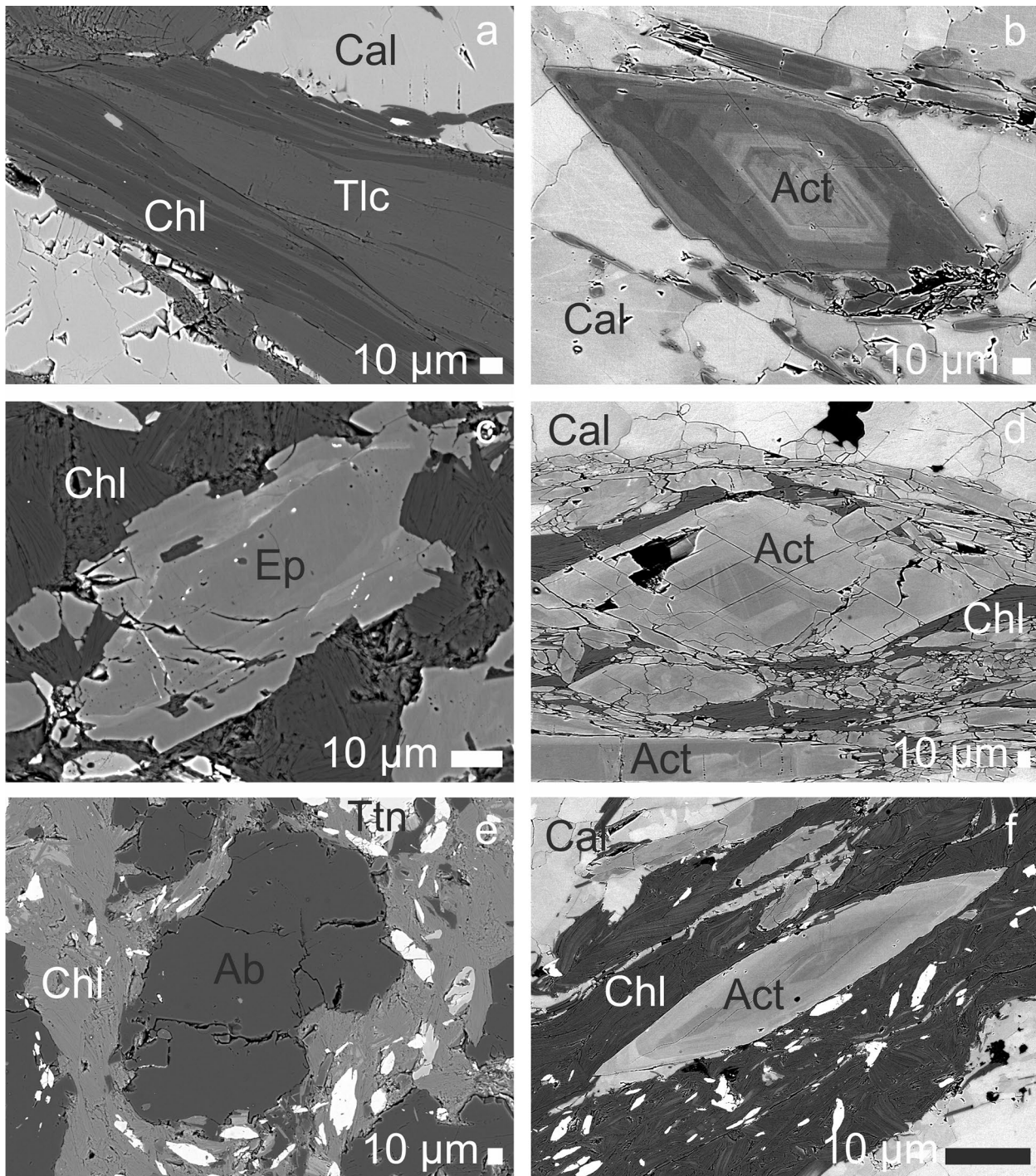

znaky tektonometamorfného postihnutia. Zelenkaste sfarbenie spôsobujú dominantne zastúpené chlority. Textúru majú laminovanú a štruktúru lepidoblastickú.

Identifikované minerály

Amfiboly pozorované v prierezoch tvoria väčšinou drobné ihličkovité až steblovité zrná viac zastúpené spolu s chloritmi v bazaltových metapyroklastikách, ktoré v podobe menej zastúpených izolovaných kryštálov prechádzajú aj do mramorov. Z hľadiska chemického zloženia patria medzi Ca amfiboly, konkrétne ide o Mg-o-

bohatený aktinolit až tremolit (obr. 4a,b; obr. 6; tab. 1). Amfiboly prejavujú oscilačnú zonálnosť (obr. 5b,d,f). Vo svetlej zóne obohatenej železom sa obsah Fe pohybuje v intervale 0.71 až 0.95 *apfu* a vo vysoko horečnatej tmavej zóne je obsah Fe od 0.40 do 0.63 *apfu* (tab. 1), pričom pomery $Mg/(Fe^{2+}+Mg)$ (X_{Mg}) v týchto zónach majú rozsahy 0.81 - 0.86 a 0.87 - 0.92. V pozícii A je veľmi nízky obsah Na (pod 0.13 *apfu*) a pozícia B je dominantne obsadená Ca (nad 1.87 *apfu*). Na základe veľmi nízkeho obsahu Na nebol potvrdený trend glaukofánovej substitúcie v amfiboloch.

Obr. 5 BSE details analyzovaných fáz: a) prerastanie chloritu a talku; b, d, f) ukážky zonálnosti amfibolov; c) nízky prejav zonálnosti epidotu; e) porfyroblast albitu. Význam použitých skratiek: Act - aktinolit, Ep - epidot, Chl - chlorit, Tlc - talk, Ttn - titanit, Ab - albit, Cal - kalcit. BSE foto S. Kurylo.

Tabuľka 2 Reprezentatívne elektrónové mikroanalýzy epidotu (hm. %) prepočítané na 8 katiónov (apfu). Symbol* vyjadruje dopočítanie H₂O pre OH.

Analyza	1	2	3	4	5	6
Zonálnosť	Tmavá zóna			Svetlá zóna		
SiO ₂	36.94	37.31	36.69	36.98	37.23	36.83
TiO ₂	0.18	0	0.12	0	0.11	0.08
Al ₂ O ₃	21.42	22.15	21.45	22.10	22.23	20.89
Fe ₂ O ₃	16.47	15.78	15.82	15.56	14.58	16.78
FeO	0	0	0	0.02	0.05	0
MnO	0.02	0.16	0.17	0.04	0	0.11
CaO	23.12	23.45	23.48	22.88	23.19	23.46
H ₂ O*	1.86	1.88	1.86	1.86	1.86	1.86
Suma	100.03	100.73	99.60	99.44	99.25	100.00
Si ⁴⁺	2.970	2.968	2.957	2.979	2.997	2.965
Al ³⁺	0.030	0.032	0.043	0.021	0.003	0.035
ΣT	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000
Mn ²⁺	0.001	0.011	0.012	0.003	0	0.007
Fe ²⁺	0	0	0	0.001	0.003	0
Fe ³⁺	0.997	0.945	0.960	0.943	0.883	0.993
Al ³⁺	0.002	0.044	0.029	0.052	0.113	0
ΣM3	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
Al ³⁺	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
ΣM2	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
Al ³⁺	0.998	1.001	0.965	1.025	0.993	0.948
Ti ⁴⁺	0.011	0	0.007	0	0.006	0.005
Fe ³⁺	0	0	0	0	0	0.024
ΣM1	1.009	1.001	0.973	1.025	0.999	0.977
Ca ²⁺	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
ΣA1	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
Ca ²⁺	0.991	0.999	1.027	0.975	1.001	1.023
ΣA2	0.991	0.999	1.027	0.975	1.001	1.023
OH	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000

Tabuľka 3 Reprezentatívne elektrónové mikroanalýzy titanitu (hm. %) prepočítané na 3 katióny (apfu).

Analyza	1	2	3	4	5	6
SiO ₂	30.27	30.01	30.35	30.51	30.50	30.20
TiO ₂	39.74	38.01	39.65	39.55	39.19	37.00
Al ₂ O ₃	0.53	1.19	0.54	0.64	0.99	1.59
Fe ₂ O ₃	0.21	0.41	0.43	0.32	0.90	0.62
CaO	28.94	28.61	28.78	28.73	28.71	29.01
Suma	99.69	98.22	99.74	99.75	100.29	98.40
Si ⁴⁺	0.988	0.990	0.990	0.995	0.988	0.991
Al ³⁺	0.012	0.010	0.010	0.005	0.012	0.009
Suma	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
Ti ⁴⁺	0.975	0.943	0.973	0.970	0.955	0.913
Al ³⁺	0.008	0.036	0.011	0.019	0.026	0.052
Fe ³⁺	0.005	0.010	0.011	0.008	0.019	0.015
Suma	0.988	0.989	0.994	0.997	1.000	0.980
Fe ³⁺	0	0	0	0	0.003	0
Ca ²⁺	1.012	1.011	1.006	1.003	0.997	1.020
Suma	1.012	1.011	1.006	1.003	1.000	1.020

príčom Ti a Mn len mierne prekračujú obsah 0.01 apfu (obr. 7a; tab. 2).

Titanit sa vyskytuje v podobe izolovaných zŕn (obr. 4e,f) až agregátov priamo v bazaltových metapyroklastikách spolu s epidotom a chloritmi. Prejavuje zanedbateľnú substitúciu Al (do 0.04 apfu) a Fe³⁺ (do 0.02 apfu) za Ti (tab. 3).

Chlority majú výrazný svetlozelený pleochroizmus a hnedé interferenčné farby. Tvoria šupinky až lišty dominantne rozptýlené v bazaltových metapyroklastikách spolu s epidotom a aktinolitom. V mramoroch sú priamo v asociácii s amfibolmi a talkom. Tvoria hlavnú fázu v chloritických bridliciach. Z hľadiska chemického zloženia majú zo študovaných minerálov najväčšiu variabilitu (tab. 4). Pomer X_{Mg} klesá od chloritu v asociácii s talkom v mramore (0.96), cez chlorit s aktinolitom v mramore (0.79 - 0.82), až po chlorit v chloritickej bridlici (0.74) a v bazaltových metapyroklastikách (0.63 - 0.65). Napriek tomu, všetky chlority majú zloženie spadajúce do poľa klinochlóru (obr. 7b).

Talk v podobe nepravidelných agregátov bol pozorovaný len v mramoroch priamo v asociácii s chloritmi (obr. 5a). Z hľadiska chemického zloženia má mierne zvýšený obsah Fe²⁺, ktorý dosahuje 0.06 apfu (tab. 5).

Albit tvorí porfyroblastické zrná prevažne hypidiomorfne obmedzené v bazaltových metapyroklastikách (obr. 5e). Zloženie má blízke koncovému členu, len v jednej analýze bolo zistené 0.03 apfu Ca, pričom ostatné obsahy Ca a K sú pod 0.005 apfu (obr. 7c, tab. 6).

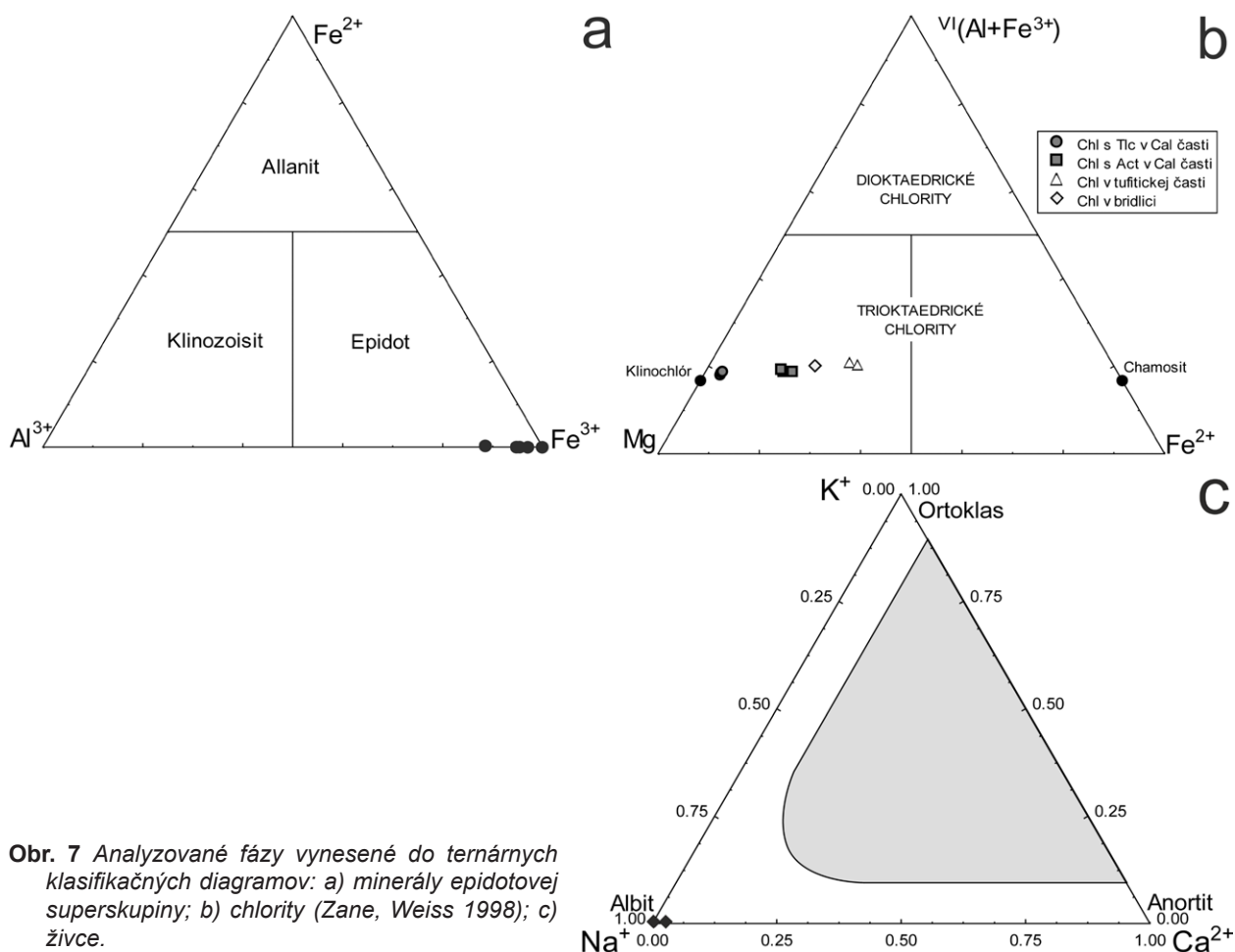
Apatit v akcesoricky prítomnej forme izolovaných zŕn bol pozorovaný len v bazaltových metapyroklastikách (obr. 4g,h). Z hľadiska chemického zloženia sa vyskytuje čistý fluórapatit (tab. 7), ktorý obsahuje 0.79 - 0.88 F a 0.12 až 0.21 apfu (OH).

Kalcit tvorí hlavnú zložku mramorov. Stredne- až hrubozrnný kalcit prejavuje náznaky prednostnej orientácie. Tvorí prevažne izometrické zrná so zubovitými hranicami. Mikroskopicky je pozorovateľná striedavá jemná až hrubá laminácia kalcitových zŕn. V hrubších kalcitových zrnách je viditeľné dvojčatné lamelovanie. Lamely sa odlišujú svojou orientáciou, šírkou a tvoria rôzne deformačné systémy. V zložení niektorých kalcitov bola identifikovaná zvýšená hodnota MgO, ktorá sa pohybuje v intervale 0.48 až 1.11 hm. % (tab. 8).

Tabuľka 4 Reprezentatívne elektrónové mikroanalýzy chloritov (hm. %) prepočítané na 14 kyslíkov (apfu). Symbol* vyjadruje doložené H₂O pre OH.

Analýza	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Hornina	Mramor (Chl + Tlc)			Mramor (Chl + Act)		Metapyroklastikum		Bridlica	
SiO ₂	32.37	32.10	32.37	29.97	30.45	30.46	28.47	27.73	29.60
TiO ₂	0	0	0	0	0	0	0.13	0	0.03
Al ₂ O ₃	18.07	18.61	18.39	18.70	19.17	19.25	19.81	19.39	19.37
FeO	2.34	2.28	2.54	12.30	11.15	10.61	19.15	20.05	14.96
MnO	0	0	0.10	0.08	0.04	0.09	0.11	0.13	0.11
MgO	33.09	32.97	32.64	25.97	27.29	27.26	20.35	19.54	23.59
CaO	0.13	0.08	0.05	0.14	0.10	0.10	0.03	0.09	0.14
Na ₂ O	0.01	0	0	0	0.02	0	0.01	0	0.01
K ₂ O	0	0	0	0	0	0.01	0.01	0	0
H ₂ O*	12.69	12.70	12.69	12.18	12.42	12.39	11.88	11.64	12.11
Suma	98.69	98.73	98.79	99.33	100.64	100.16	99.92	98.55	99.91
Si ⁴⁺	3.060	3.032	3.059	2.951	2.941	2.948	2.875	2.858	2.930
^{IV} Al ³⁺	0.940	0.968	0.941	1.049	1.059	1.052	1.125	1.142	1.070
T-sum.	4.000	4.000	4.000	4.000	4.000	4.000	4.000	4.000	4.000
Ti ⁴⁺	0	0	0	0	0	0	0.010	0	0.002
^{VI} Al ³⁺	1.073	1.103	1.106	1.120	1.123	1.144	1.233	1.213	1.190
Fe ²⁺	0.185	0.180	0.200	1.012	0.900	0.859	1.617	1.728	1.238
Mn ²⁺	0	0	0.008	0.007	0.003	0.007	0.009	0.011	0.009
Mg ²⁺	4.663	4.642	4.597	3.812	3.930	3.933	3.063	3.002	3.482
Ca ²⁺	0.013	0.008	0.005	0.014	0.011	0.010	0.003	0.010	0.015
Na ⁺	0.002	0	0	0.001	0.003	0	0.002	0	0.002
K ⁺	0	0	0	0	0	0.001	0.001	0	0
M-sum.	5.935	5.933	5.918	5.965	5.970	5.954	5.937	5.964	5.939
OH ⁻	8.000	8.000	8.000	8.000	8.000	8.000	8.000	8.000	8.000

Obr. 7 Analyzované fázy vynesené do ternárnych klasifikačných diagramov: a) minerály epidotovej superskupiny; b) chlority (Zane, Weiss 1998); c) živce.

Tabuľka 5 Reprezentatívne elektrónové mikroanalýzy talku (hm. %) prepočítané na 11 aniónov (apfu). Symbol* vyjadruje dopočítanie H₂O pre OH.

Analýza	1	2	3	4
SiO ₂	65.13	64.83	64.80	64.70
TiO ₂	0.02	0.04	0	0.01
Al ₂ O ₃	0.03	0.02	0	0.02
FeO	0.71	0.88	1.10	0.75
MnO	0	0	0.02	0.05
MgO	31.93	31.68	31.32	31.58
CaO	0.08	0.05	0.02	0.03
Na ₂ O	0	0	0	0.01
K ₂ O	0	0.01	0.01	0.01
H ₂ O*	4.87	4.85	4.83	4.83
Suma	102.78	102.35	102.11	101.99
Si ⁴⁺	4.011	4.011	4.021	4.015
^{IV} Al ³⁺	0	0	0	0
T-sum.	4.011	4.011	4.021	4.015
Ti ⁴⁺	0.001	0.002	0	0.001
^{VI} Al ³⁺	0.002	0.001	0	0.002
Fe ²⁺	0.036	0.046	0.057	0.039
Mn ²⁺	0	0	0.001	0.003
Mg ²⁺	2.931	2.922	2.897	2.921
Ca ²⁺	0.005	0.003	0.002	0.002
Na ⁺	0	0	0	0.001
K ⁺	0	0	0.001	0.001
M-sum.	2.976	2.975	2.958	2.969
OH ⁻	2.000	2.000	2.000	2.000

Tabuľka 6 Reprezentatívne elektrónové mikroanalýzy albitu (hm. %) prepočítané na 5 katiónov (apfu).

Analýza	1	2	3	4	5	6
SiO ₂	67.75	68.97	68.85	68.86	68.69	68.75
Al ₂ O ₃	19.15	19.39	19.43	19.45	19.57	19.47
CaO	0.56	0.04	0.07	0.05	0.06	0.04
Na ₂ O	11.69	11.97	11.69	12.05	11.89	11.80
K ₂ O	0.06	0.05	0.05	0.06	0.05	0.05
Suma	99.22	100.42	100.09	100.47	100.26	100.10
Si ⁴⁺	2.980	2.995	3.005	2.987	2.988	2.998
Al ³⁺	0.993	0.992	0.999	0.994	1.003	1.000
Ca ²⁺	0.027	0.002	0.003	0.002	0.003	0.002
Na ⁺	0.997	1.008	0.989	1.013	1.003	0.997
K ⁺	0.003	0.003	0.003	0.003	0.003	0.003
Suma	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000

Tabuľka 7 Reprezentatívne elektrónové mikroanalýzy apatitu (hm. %) prepočítané na 8 katiónov (apfu) s dopočítanou H₂O ako 1-F.

Analýza	1	2	3	4
P ₂ O ₅	43.15	43.01	42.88	43.14
CaO	56.47	56.35	56.22	55.79
F	3.04	3.35	3.14	3.31
H ₂ O	0.38	0.22	0.32	0.23
O=F	-1.52	-1.68	-1.57	-1.66
Suma	102.66	102.71	102.24	102.25
P	3.012	3.010	3.008	3.034
Ca	4.988	4.990	4.992	4.966
F	0.793	0.876	0.823	0.871
OH ⁻	0.207	0.124	0.177	0.129

Diskusia

Skúmaná lokalita sa spomína vo viacerých prieskumných geologických prácach zameraných na posudzovanie vhodnosti mramorov a s nimi asociovaných bazaltových metapyroklastík pre dekoračné využitie (Suchár et al. 1970; Macko, Zlocha 1971; Varga et al. 1977; Kilík 1992; Slavkay et al. 2004).

Variabilné zastúpenie metabázických hornín odzrkadľuje diverzitu zloženia protolitu a rôznu intenzitu metamorfných podmienok od fácie zelených bridlíc po fáciu modrých bridlíc počas pôsobenia prográdneho a retrográdneho režimu (Ivan, Kronome 1996; Mazzoli, Vozárová 1998). Účinkom regionálnej metamorfózy rekryštalizovali tufitické polohy na dominantne zastúpenú zmes chloritu a epidotu. Vozárová (1993) stanovila metamorfné podmienky dúbavského súvrstvia v nižnoslanskej depresii do fácie zelených bridlíc stredno- až vysokotlakového typu. Geotermobarometriu bazaltových metapyroklastík na základe minerálnej asociácie Act + Chl + Ep ± Ms ± Bt + Ab + Qtz stanovili Černák et al. (2005) na teplotu 500 °C pri priemernom tlaku 3.9 kbar. Koexistencia minerálov v mramoroch bola aproximovaná rovnicou 3Dol + 4Qtz + H₂O = Tlc + 3Cal + 3CO₂ (Černák 2005; Černák et al. 2005).

Zo svetlých sľúd, ktoré tvoria šupinky orientované súhlasne s plochou vrstevnatej bridličnatosti mramorov identifikovali Černák (2005) a Černák et al. (2005) muskovit s prechodom do alumoseladonitu. Chemické a izotopové zloženie mramorov dúbavského súvrstvia v rámci komplexnej porovnávacej štúdie skúmala Vozárová et al. (1995).

Záver

Mineralogický výskum mramorov, ktoré sú asociované s bazaltovými metapyroklastikami a chloritickými bridlicami, potvrdil určitú mieru interakcie silikátových fáz, ktoré sa podieľajú na ich zložení. Preukázaná bola chemická variabilita klnochlóru, ktorý sa vyskytuje ako v mramoroch, tak aj v bazaltových metapyroklastikách a dominantne v chloritických bridliciach. Mg-obohatené aktinolity až tremolity tvoria súčasť minerálnej asociácie mramorov a bazaltových metapyroklastík. Prítomnosť epidotu, titanitu, albitu a fluóapatitu sa potvrdila len v bazaltových metapyroklastikách. Talk bol identifikovaný len v mramoroch v asociácii s klnochlórom. Prítomnosť dolomitu sme v skúmaných vzorkách mramorov nepotvrdili, ale predpokladáme, že pri vzniku talku sa dolomit spotreboval bez zachovania prírodných relikto.

Tabuľka 8 Reprezentatívne elektrónové mikroanalýzy kalcitu (hm. %) prepočítané na 1 atóm kyslíka (apfu). Symbol* vyjadruje dopočítanie CO₂.

Analýza	1	2	3	4	5	6
FeO	0.32	0.16	0.15	0.18	0.21	0.29
MnO	0.11	0.10	0.09	0.08	0.18	0.14
MgO	0.56	1.09	0.95	1.11	0.61	0.48
CaO	54.55	54.32	54.86	54.54	54.58	55.03
CO ₂ *	43.74	43.97	44.27	44.18	43.79	44.03
Suma	99.27	99.64	100.32	100.09	99.36	99.97
Fe ²⁺	0.004	0.002	0.002	0.003	0.003	0.004
Mn ²⁺	0.002	0.001	0.001	0.001	0.003	0.002
Mg ²⁺	0.014	0.027	0.023	0.027	0.015	0.012
Ca ²⁺	0.980	0.969	0.973	0.969	0.979	0.982
Suma	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000

Pod'akovanie

Táto práca bola podporovaná Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe zmluvy č. APVV-15-0050 a grantom VEGA 1/0151/19. Vyslovujeme pod'akovanie recenzentom článku za podnetné pripomienky, ktoré prispeli k skvalitneniu rukopisu.

Literatúra

- ABONYI A (1971) Stratigraficko-tektonický vývoj karbónu gemeríd západne od štítnického zlomu. Geol Práce Spr 57: 339-348
- ANDRUSOV D (1953) Vápence a bázické vyvreliny v paleozoiku Západných Karpát. Geol Zbor SAV IV, 3-4: 801-820
- ARMBRUSTER T, BONAZZI P, AKASAKA M, BERMANEC V, CHOPIN CH, GIERÉ R, HEUSS-ASSBICHLER S, LIEBSCHER A, MENCHETTI S, PAN Y, PASERO M (2006) Recommended nomenclature of epidote-group minerals. Eur J Mineral 18: 551-567
- BAČÍK P, ŠTEVKO M, OZDÍN D, VANČOVÁ I (2013) Názvy minerálov amfibolovej a hydrotalkitovej superskupiny podľa klasifikácií schválených IMA. Esemestník. Spravodajca Slovenskej mineralogickej spoločnosti 2/1: 14-17
- BAJANIČ Š (ED.), IVANIČKA J, MELLO J, PRISTAŠ J, REICHWALDER P, SNOPKO L, VOZÁR J, VOZÁROVÁ A (1984) Geologická mapa Slovenského rudohoria, východná časť 1: 50 000. ŠGÚDŠ Bratislava
- ČERNÁK V (2005) Petrológia a litológia mramorov dúbavského súvrstvia. Diplomová práca. Manuskript: archív Katedry mineralógie a petrológie Prírodovedeckej fakulty UK, Bratislava, 68 s
- ČERNÁK V, VOZÁROVÁ A, DYDA M (2005) Petrológia a litológia mramorov a bazaltových metatufov dúbavského súvrstvia príkrovu Bôrky. Zborník referátov z konferencie Geochémia 2015. Slovenská asociácia geochemikov, Katedra geochémie PriF UK, ŠGÚDŠ, Bratislava, 64-67
- FUSÁN O (1959) Poznámky k mladšiemu paleozoiku gemeríd. Geol Práce Zoš 55: 171-181
- GAZDAČKO Ľ (2005) Litologická náplň a vzťah bôrčanského príkrovu v okolí Markušky a Kobeliarova k ultrabázikám. Miner Slov 37, 3: 214-216
- HAWTHORNE C F, OBERTI R, HARLOW G, MARESCH V W, SCHUMAHER C J, WELCH M (2012) Nomenclature of the amphibole supergroup. Am Mineral 97: 2031-2048
- IVAN I, KRONOME B (1996) Predmetamorfný charakter a geodynamické prostredie vzniku vysokotlakovo metamorfovaných bazitov meliatskej jednotky na lokalitách Radzim, Bôrka, Hačava a Rudník. Miner Slov 28(1): 26-37
- IVAN P (2007) Litostratigrafické jednotky príkrovu Bôrky: ich stručná charakteristika a možný pôvod. Zborník príspevkov z konferencie Cambelove dni 2007 - Geochémia v súčasných geologických vedách. Slovenská asociácia geochemikov, Katedra geochémie PriF UK, Bratislava, 42-48
- KAMENICKÝ J (1957) Serpentinity, diabázy a glaukofanické horniny triasu Spišsko-gemerského rudohoria. Geol Práce Zoš 45: 3-108
- KANTOR J (1955) Diabázy juhoslovenského mezozoika. Geol Práce Zoš 41: 77-99
- KANTOR J (1956) Serpentinity južnej časti Spišsko-gemerského rudohoria. Geol Práce Zpr 6: 3-40
- KILÍK J (1992) Markuška - záverečná správa, surovina: dekoračný a stavebný kameň, vyhľadávací prieskum, stav k 31.12.1991. MS, Geofond - archív ŠGÚDŠ, Bratislava, 85 s
- LEAKE B E, WOOLLEY A R, ARPS C E S, BIRCH W D, GILBERT M C, GRICE J D, HAWTHORNE F C, KATO A, KISCH H J, KRIVOVICHEV V G, LINTHOUT K, LAIRD J, MANDARINO J A, MARESCH W V, NICKEL E H, SCHUMACHER J C, SMITH D C, STEPHENSON N C N, UNGARETTI L, WHITTAKER E J W, YOUZHI G (1997) Nomenclature of Amphiboles. Can Mineral 35: 219-246
- LEŠKO B, VARGA I (1980) Alpine elements in the West Carpathian structure and their significance. Miner Slov 12(2): 97-130
- MACKO J, ZLOCHA J (1971) Inventarizácia ložísk stavebných nerastných surovín ČSSR, list mapy M-34-113-D Dobšiná, stav k 1.9.1971. MS, Geofond - archív ŠGÚDŠ, Bratislava
- MARKO F (1981) Geologicko-tektonické pomery na území medzi Roštárom a Markuškou. Diplomová práca. MS, Geofond - archív ŠGÚDŠ, Bratislava, 70 s
- MAZÚR E, LUKNIŠ M (1980) Geomorfologické jednotky (mapa 1: 500 000). In: Mazúr E, Jakál J (eds.): Atlas SSR. SAV a Slov úrad geod a kart Bratislava, 54-55
- MAZZOLI C, VOZÁROVÁ A (1998) Subduction related processes in the Bôrka Nappe (Inner Western Carpathians): a geochemical and petrological approach In: Rakús M (ed.): Geodynamic model of the Western Carpathians Monography, D. Štúr Publ. Bratislava, 89-106

- MELLO J (ED.), ELEČKO M, PRISTAŠ J, REICHWALDER P, SNOPKO L, VASS D, VOZÁROVÁ A, GAÁL L, HANZEL V, HÓK J, KOVÁČ P, SLAVKAY M, STEINER A (1997) Vysvetlivky ku geologickej mape Slovenského krasu 1: 50 000. ŠGÚDŠ, Bratislava, 255 s
- MELLO J, REICHWALDER P, VOZÁROVÁ A (1998) Bôrka Nappe: high-pressure relic from the subduction-accretion prism of the Meliata ocean (Inner Western Carpathians, Slovakia). *Slovak Geol Mag* 4(4): 261-273
- OZDÍN D, UHER P (2002) Slovenské názvy minerálov. Minerály schválené Medzinárodnou mineralogickou asociáciou do konca roku 2001. ŠGÚDŠ, Bratislava, 1-203
- PLAŠIENKA D, MÉRES Š, IVAN P, SÝKORA M, SOTÁK J, LAČNÝ A, AUBRECHT R, BELLOVÁ S, POTOČNÝ T (2019) Meliatic blueschists and their detritus in Cretaceous sediments: new data constraining tectonic evolution of the West Carpathians. *Swiss J Geosci* 112(1): 55-81
- REICHWALDER P (1970) Niekoľko poznámok k výskytu glaukofanických hornín v okolí Hačavy. *Geol Práce Spr* 53: 157-165
- REICHWALDER P (1973) Geologické pomery mladšieho paleozoika v jv. časti Spišsko-gemerského rudohoria. *Zbor Geol Vied ZK* 18: 99-141
- SIIVOLA J, SCHMID R (2007) List of mineral abbreviations. In: FETTES D, DESMONS J (EDS.): *Metamorphic rocks. A Classification and Glossary of Terms. Recommendations of the International Union of Geological Sciences. Subcommission on the Systematics of Metamorphic Rocks*. Cambridge University Press, 93-110
- SLAVKAY M (ED.), BEŇKA J, BEZÁK V, GARGULÁK M, HRAŠKO L, KOVÁČIK M, PETRO M, VOZÁROVÁ A, HRUŠKOVIC S, KNÉSL J, KNÉSOVÁ A, KUSEIN M, MAŤOVÁ V, TULIS J (2004) *Ložiská nerastných surovín Slovenského rudohoria*. Zv. 2. ŠGÚDŠ, Bratislava, 286 s
- SNOPKO L (1957) Predbežné výsledky štúdia stratigrafie karbónskych súvrství v povodí rieky Slanej. *Geol Práce Zpr* 11: 38-47
- SUCHÁR A, NOVYSEDLÁK J, VALKO P (1970) Jelšava - Rožňava. Záverečná správa a výpočet zásob, surovina: stavebný a dekoračný kameň, etapa: VP, stav: 1.4.1970. MS, Geofond - archív ŠGÚDŠ, Bratislava, 59 s
- VARGA I, DOJČÁKOVÁ V, BUKVOVÁ J (1977) Gemer - záverečná správa, štúdia, surovina: dekoračný kameň, stav: december 1977. MS, Geofond - archív ŠGÚDŠ, Bratislava, 94 s
- VOZÁROVÁ A (1993) Stupeň premeny dúbravských vrstiev. In: RAKÚS M, VOZÁR J (EDS.) *Geodynamický model a hlbinná stavba Západných Karpát*. ŠGÚDŠ, Bratislava, 227-231
- VOZÁROVÁ A, ĎURKOVIČOVÁ J, REPČOK I (1995) Data on chemical and isotope composition of Carboniferous and Mesozoic carbonates of Inner Western Carpathians. *Slovak Geol Mag* 2: 127-152
- ZANE A, WEISS Z (1998) A procedure for classifying rock-forming chlorites based on microprobe data. *Rend Fis Acc Lincei* 9(1): 51-56